

Щур І. О.

*студентка 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ АДВОКАТІВ: СУТНІСТЬ ТА ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ АДВОКАТУРИ

Професія та діяльність адвоката стрімко зростає у популярності серед юристів та молоді у ХХІ столітті. Адвокатська професія викликає захват, престиж та повагу у суспільстві. Однак слід чітко розуміти, що адвокатська діяльність не завжди супроводжується успіхом та стрімким кар'єрним зростанням вгору, професійна деформація це те, що може чекати як і професіонала у своєму ділі, так і новачка, який тільки ступає на цей шлях.

Професійна деформація є явищем, яке доволі часто почало траплятися у наукових працях та в суспільстві загалом. Як відомо, будь-яка професія не може гарантувати уникнення професійної деформації, оскільки це залежить від зовнішніх та внутрішньо особистісних чинників, від ступеня підготовки до роботи, неодмінно від самої людини та її стресостійкості.

Отже, під професійною деформацією адвокатів розуміється процес, який детермінується сукупністю мікро- і макросоціальних і суб'єктивних (внутрішніх) чинників, які поступово приводять до зміни якостей особи (стереотипів сприйняття, ціннісної орієнтації, характеру, способів спілкування і поведінки), які з'являються під впливом виконання професійної ролі адвоката. Кажучи простими словами – це деструктивна поведінка адвоката, що впливає та змінює його особистісні установки, принципи, думки, погляди та якості, та що призводить до погіршення його діяльності як фахівця перш за все [1, с.10].

Адвокатська етика покликана обґрунтувати зміст морального ідеалу юриста-адвоката, дослідити причини і форми деформацій моральнопрофесійної свідомості та запропонувати засоби їх подолання [2].

Щоб зрозуміти та визначити, у чому ж проявляється деформація адвоката, потрібно обов'язково з'ясувати причини її виникнення та появи. Аналіз літературних джерел та практики дає можливість виділити такі причини професійної деформації адвокатів:

- недостатня професійна підготовленість;
- зловживання своїм професійним становищем;
- схильність до хабарництва та іншої неправомірної вигоди;
- професійний егоїзм (зневажливе ставлення до своїх колег, небажання прислухатись до порад);
- недостатньо завершений процес соціалізації в юридичній сфері;
- недостатньо високі моральні та етичні якості, що вимагає від себе професія адвоката;
- фізичне та емоційне перенапруження [3].

Оскільки діяльність адвоката безпосередньо більшість часу пов'язана з людьми та спілкуванням із ними, адвокатська діяльність часто призводить до професійної деформації адвоката, порівняно із іншими неправничими професіями. Адже людина довіряє умовно свою долю адвокату та розраховує на позитивний результат та успіх у справі, з якою звернулась. Проте не завжди все йде успішно і адвокат повинен бути стресостійким та діяти згідно з стандартними вимогами та моделями поведінки адвокатської діяльності та етики, оскільки в разі відступу від етичних норм настання деформації неминуче. Можна зробити висновок, що саме негативний вплив від професійної діяльності адвоката призводить до деформації та є корінням початку розвитку цього соціально-правового процесу.

До основних форм професійної деформації адвоката можна віднести:

- 1) самовпевненість у власній непогрішності при рішенні професійних задач і завищену самооцінку;
- 2) правовий нігілізм, який виявляється в зневажливому відношенні до ряду вимог закону, довільному тлумаченні закону і підзаконних нормативних актів;
- 3) засвоєння елементів кримінальної субкультури (кримінальних мір або «понять» кримінального жаргону, правил кримінального спілкування, звернення до іншої людини) і їх використання в своїй діяльності;
- 4) спрощення ділового спілкування, що виражається в зниженні культури і етики спілкування, звернення до інших людей на «ти» і т.п.;
- 5) переоцінку, старих, звичних методів роботи і недооцінку необхідності упровадження нових методів;
- 6) професійний егоїзм, що часто блокує ефективну взаємодію з працівниками інших правоохоронних органів [4].

Професійна деформація призводить до однотипного мислення та вирішення справ при виконанні адвокатом своєї діяльності, небажання навчатись та розвивати нові професійні навички, а діяти лише шаблонно та за одними рамками, зневажливого та пафосного ставлення до клієнтів та колег. Це неодмінно викликає за собою втрату авторитету серед інших адвокатів, незадоволеність клієнтів та навіть втрата особистісної гідності та моралі.

Яскравий приклад професійної деформації можна привести стосовно адвоката, який працює у сфері кримінальних справ, тобто надає правову допомогу підозрюваним, обвинуваченим, підсудним та особам, які відбувають покарання. Оскільки такий адвокат працює в основному з порушниками закону, то він може почати мислити, думати та сприймати все як його клієнти. З цим потрібно неодмінно боротись і пам'ятати, що виступаючи захисником в кримінальних провадженнях, адвокат ніколи не повинен ототожнювати себе з його клієнтами та діяти як вони. Професійна деформація тут може проявитись у наступному: адвокат починає теж ставати порушником, при наданні послуг та правової допомоги клієнту шукати

способи як обхитрити закон та обійти загальнообов'язкові норми закону.

Вплив професійної деформації негативно впливає на розвиток адвокатури України в цілому, адже якщо не усувати причин, з яких розпочинається професійна деформація адвоката, то рівень якості надання послуг та професійні навички адвокатів України впадуть до достатньо низького рівня. Також професійна деформація адвоката впливає на рівень задоволеності суспільства та громадян України адвокатурою як суспільно важливого правового інституту. І безсумнівно, професійна деформація буде заплямовувати кар'єрний шлях багатьох успішних адвокатів, які не витримали напруги та перенавантаження при здійсненні професійних обов'язків.

Для того, щоб уникнути професійної деформації, багато науковців та вчених радять створювати у колективі був сприятливий психологічний настрій, впровадити сеанси з психологом для адвокатів, виділяти достатню кількість годин для відпочинку адвокату та достатню кількість відпусток, надавати гідні соціальні гарантії для адвокатів з великим стажем, а також доручати обсяг роботи в розумних та адекватних межах і здійснювати детальний нагляд за дотримання правил адвокатської етики. Крім того, обов'язковою гарантією усунення професійної деформації є гідно оплачувана праця згідно з досвідом та старанністю безпосередньо конкретного адвоката.

Отже, під професійною деформацією слід розуміти негативний вплив на професійну поведінку, етику та особисту мораль адвоката при здійсненні ним своєї діяльності, тобто при здійсненні адвокатської діяльності. В поведінці спостерігається зникнення позитивних якостей адвоката та поява негативних психічних змін. Адвокатська етика, яку адвокати при складенні присяги беруть зобов'язання дотримуватись як у професійному так і у приватному житті, відіграє важливу роль, щоб явище професійної деформації не спіткнуло адвокатів на їх шляху та не згубило особистісну мораль та гідність.

Список використаної літератури:

1. Нестеренко О. М. Аналіз особливостей деформації правової свідомості у професійному середовищі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2017. № 25. С. 10-12.
2. Бакаянова Н. М., Кісліцина І. О. Адвокатська етика: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / Н. М. Бакаянова, І. О. Кісліцина. – Одеса : Фенікс, 2020. 127 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua>
3. М'якота О. Професійна деформація правників: причини, «симптоми» та профілактика. *Правова система України в умовах європейської інтеграції: погляд студентської молоді: зб. тез доп. І Міжнар. студ. наук. конф.; відп. за вип. А. В. Грубінко*. Тернопіль. Вектор, 2017. Секції 1-2. С. 99-103. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19288/1/99-103.pdf>
4. Психологічний зміст професійної деформації адвокатів. Загальнотеоретичні проблеми адвокатології. *Юридична бібліотека України*.

URL: <http://mego.info/>

Науковий керівник: професор, доктор юридичних наук, в.о. завідувача кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» **Бакаянова Нана Мезенівна**